

1900

30

1434

1899. márczius hó 26-án.

I. évfolyam.

1. szám.

M. N. M. Hír- és Nyomd.

1899. év. Vasutasok, gyári és ipari alkalmazottak és munkások hetilapja.

MEGJELENIK VASÁRNAPONKINT.

Előfizetési díj:

Helyben és vidéken postaküldéssel . . . 12 frt.

Az előfizetés az előfizetés első évében balesetre, a halálra és ügyvédek az előfizető betegség esetére biztosítva van.

Felelős szerkesztő:

benedekfalvi dr. LUBY GYULA,

köz- és váltó-ügyvéd,
a m. kir. államvasutak titkára.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII. ker., József-körút 28. sz.

Olvasóinkhoz!

A kisebb jövedelmű vasutasok, gyári és ipari alkalmazottak és munkások *jövőjéről, bajainak orvoslásáról* hazánkban eddig vajmi kevés gondoskodás történt. Nem gondoskodtak, mert hiányzott az egyetértés és kitarás, s inkább meddő politikai gondolatokkal foglalkoztak. Így azután megmaradt égető szükségnek a kisebb jövedelmű vasutasoknak, gyári és ipari alkalmazottaknak, valamint munkásoknak jövője. Ez az égető szükség, a *magy. kir. államvasutak igazgatóságának engedélye és támogatása, valamint több magas társadalmi állású egyén védnöksége* teremtette meg vállalatunkat, melynek körébe a fővárosi érdekeltek vezetőik élén már is a legodaadóbban tömörültek. Ez tette lehetővé, hogy lapunk már meg is indult. Miért? Mert bámulatos csekély összeg, évi 12 frt befizetése mellett az előfizetők jövőjét biztosítjuk, minden érdekkörükbe vágó kérdésekben (pör, örökösödés, honosítás, munkásintézmények stb.) kellő felvilágosítást és támogatást nyújtunk, nem kímélve időt s fáradságot. E mellett lapunkban nemcsak szórakoztató, ismeretterjesztő hasznos olvasmányokat nyújtunk, hanem benne az előfizetők köréből tudomásunkra jutott, vagy bármely módon kívánatosnak jelzett érdekek szolgálatába szegődünk. Ezzel is oda törekszünk hatni, hogy a szerényebb javadalmazású egyének, alkalmazottak és munkások helyzetén a már lapunk által nyújtott kedvezményeken felül is javítsunk. Az előfizetők jövője már lapunkkal is biztosítva van. Minden előfizetőnek ugyanis az alábbi messzemenő kedvezményeket nyújtjuk.

Második évben:

1. 600 koronát az előfizető halála esetére;
2. 300 koronát az előfizető feleségének halála esetére;

3. heti 10 koronát az előfizetőnek 4 héten túl terjedő 8 heti betegsége tartamára.

Harmadik évben:

1. 1000 koronát az előfizető halála esetére;
2. 500 koronát az előfizető feleségének halála esetére;
3. heti 10 koronát az előfizetőnek 4 héten túl terjedő 8 heti betegsége tartamára.

A további években:

1. 2000 koronát az előfizető halála esetére;
2. 500 koronát az előfizető nejeének halála esetére;
3. heti 10 koronát az előfizetőnek 4 héten túl terjedő 8 heti betegsége tartamára.

Az előfizetés első évében:

1. 2000 koronát az előfizetőt érő és halált vagy teljes munkaképtelenséget okozó baleset esetére a családnak.

Mindez évi 12 frtért! Ámde még tovább megyünk. Ha ugyanis valaki már 16 évig állandóan előfizetett s ezután kereset- és fizetéképtelenségét megfelelően beigazolta, a halál esetére előfizetése útján biztosított 2000 koronát ezen esetben is megkapja, noha már fizetségeit nem teljesítheti.

Mindezt tulajdonképpen nem mi, hanem a jelentkezők biztosítják maguknak, kik nagy számuknál fogva a rájuk háramló bajokat egymás közt felosztva, — nem érzik.

Az előfizetés havi 1 frtos előleges részletekben történik. Az előfizetési díjak vagy az illető körökben kijelölt bizalmi férfiak kezéhez fizetendők, vagy posta útján küldendők a szerkesztőségbe.

Az előfizetés ezen részleteinek átvétele az előfizetési könyvecskében ismertetik el. Ezzel

csir

egyszersmind az előfizető a fent kitett kedvezményekre való jogosultságát megszerezte.

Az első évnél a baleseti összegre való jogosultság 1899. május 1-ével kezdődik, a mennyiben e napig az előfizetési összeg egy havi részlete befizettetett.

A kedvezményekre való jogát még az is visszaszerzi, ki egy évi előfizetés után indokoltan (pl. katonáskodás stb.) fizetéképtelenné lesz, de az egy évig teljesített előfizetés után következő egy éven belül az elmaradt fizetéseket utólagosan teljesíti.

E messzemenő kedvezményekért még azon aránytalanul csekély kötelezettség hárul előfizetőinkre, hogy minden előfizető elhalálása következtében teljesítendő segélyezés esetén 10—10 krt fizetnek havi utólagos összegekben az előfizetési módozatok szerint.

Ámde ily rendkívüli kedvezmények csak bizonyos óvatosság mellett adhatók.

Ily szükséges óvatosság az, hogy az előfizetés napján 60. életévét meghaladó életkorban levő előfizető kedvezményekre igényt nem tarthat; az előfizetés napján a betöltött 45. életévtől 60. életévig terjedő korban előfizetők pedig, a mennyiben 1899. évi május hó 31-ig előfizetnek, a fentebb közölt kedvezmények fele részében fognak részesülni.

Hogy mily csekélység e kivétel, az könnyen belátható abból, hogy 45. évet meghaladó munkás, ki még kedvezményben részesül, csak kisebb számban van, 60. évnél idősebb pedig csak épen elvétve fordul elő.

Mindenki tudja, hogy az emberek között legtöbb a szegény s a szegények között leg-

több a munkás és kisebb javadalmazású gyári, ipari és vasuti alkalmazott, kiknek jól meg kell fogniok a dolog végét, hogy magukat és családjukat eltarthassák. De hogyan tartják fenn magukat, ha betegek? Hátha feleségük elhal, miből fedezik az ez ezzel járó költségeket, a maguk és gyermekeik gondozására hirtelenlül szükséges kiadásokat? Mit mondjunk, ha épen a családfentartó költözik el az élők közül? A család a legnagyobb nyomornak néz elébe, nincs a mivel jövőjét biztosíthatná. Hát a baleset nem csapás, mely különösen a munkást érheti legkönnyebben? Ez meg még életben veszi ki kezéből a kenyéradó munkát. *Mindez nincs évi 12 frtéért! Minden nagyobb csapásra, bajra enyhülés, orvosság évi 12 frtéért!* A jövő rémes képei eltávoznak, a véletlen, a baj mérhetlen hátrányai az életből ki vannak szorítva! Ki ne áldozna mindezért havi egy forintnyi összeget? Ki tudja a jövőt? A jövő — évi 12 frtéért biztosítva van, nyugodtan nézünk elibe. Készen állunk minden eshetőségre, nem tör le semmi.

Ámde itt van még minden héten a lélek ápolására, szórakoztatására, okulására szolgáló lap is, mely nemcsak olvasmányt nyújt, hanem minden bajban, kérdésben felvilágosítást is.

Mindazok tehát, kik csak kevéssé is óvatosak a jövővel szemben, kik maguknak és családjuknak az élet csapásaiban jót akarnak, fizessenek elő a „Kitartás“-ra. Tegyük lehetővé ez által, hogy mind magukon és családjukon, mind társaikon betegség, baleset, halál, sőt a feleség halála esetére is segítve legyen.

Dr. Luby Gyula.

Két leány.

Tavaszi délután van. A hosszú ködös tél után a nap arany sugarai kicsalják az embereket lakásaikból.

A kőbányai vasuti munkásházak közül két fiatal leány siet a rét felé. Üde arcukon visszatükröződik az öröm, melyet lelkükben a természet ébredése kelt. Szívükben is tavasz van; menyasszony mind a kettő. Vallásos, szorgalmas s mindenki által becsült két vasuti munkás menyasszonya. A jövőről beszélgetnek.

„Tudod Erzsi, milyen fáradságomba került kis kelengyém beszerzése, de büszke is vagyok most rá. Keresményemből nemcsak szegény özvegy édes anyámat tartottam el, hanem magamnak is képes voltam beszerezni a szükségeseket. Most aztán mindenem van, mi egy egyszerű háztartáshoz szükséges. Megegyeztünk Laczival, hogy

férjhez menetelem után ép úgy varrok és javítok másoknak, akár csak eddig s így talán kettőnk keresményéből meg is takaríthatunk egy kis összeget, — Isten ne adja valami baj vagy betegség esetére.“

„Nekem is kész van már minden új háztartáshoz — szól Erzsi. A biztosítási összegből még maradt is 100 forint s azt mi is takarékbba tesszük. Én nem is aggályoskodom a jövő miatt mint te. Majd keres Sándor, meg atyám is fog segíteni, ha netán szükségünk lenne valamire. Rá érek gondolkodni öregségemben, mikor nem lesz más dolgom; míg fiatal vagyok boldogan, gondtalanul akarok élni.“

* * *

Szép tavaszi délután van újra. A kőbányai vasuti munkás épületek között haladva kis ház elé érünk. Kedves, nyájas arcú két kis gyermek játszadozik a ház előtt. Kis piros arcukat összeguggják: úgy nevetnek, úgy játszadoznak bádog katonáikkal. Tiszta, rendes ruháskáik elárulják a gondos anya kezét. Hívó hangra éppen most futnak a szobába. Fiatal, egyszerűen, de tisztán öltözött nő mézes kenyeret oszt ki közöttük, a mit

Bizalmi férfiak.

A kik a „Kitartás“ czélját részletesebben óhajtják megismerni, nemcsak hozzánk — a szerkesztőséghez, — hanem vállalatunk alakulásában résztvett s itt névszerint közölt bizalmi férfiakhoz is fordulhatnak felvilágosításért.

Magyar kir. államvasutak gépgyárában: Horváth István, Gaidusek János, Puha József, Horváth Gáspár, Raider Gyula.

Ganz-féle waggonyárban: Borbély Jenő, Makai Sándor, Rulik Nándor, Kováts Gyula, Kováts Károly, Hamza Dezső, Hartl József.

Danubius-féle gyárban: Rózsás István, Gschwendtner Géza.

Magy. kir. államvasutak északi főműhelyében: Ellbogen Ferencz, Palik Ferencz, Puhm János.

Bpest-Józsefvárosi vasutállomáson: Brayer József, Beller János, Galambos Ferencz, Kovács István, Hajder Géza.

Budapest-keleti pályaudvari vasutállomáson: Tóth Lajos, Szabó Antal.

Budapest-kelenföldi vasutállomáson: Tóth Imre.

Felkérjük egyszersmind azon gyári, ipari s vasuti intézménynél működő s dolgozó csoportokat, kik vállalatunk létrejötténél eddig közre nem működhettek s abba bele nem folyhattak, hogy a bizalmi férfiak közé megbizottaikat érdekeik képviselésére mielőbb megjelölni s neveiket velünk közölni sziveskedjenek.

Egyébként bármely irányú érdeklődésnek, kérdezősködésnek, miként fentebb elmondtuk, szívesen tért engedünk lapunkban s felvilágosítással mindenkor készséggel szolgálunk.

A munkások jogi védelme.

— Dr. Békésy Ferencz. —

Alig van munkásember, ki csaknem nap-nap után ne sóhajtana fel a közmondással: „A szegény embert még az ág is jobban megrántja“; — és annál inkább van oka ezen sóhajra, valahányszor valamely peres, vitás jogi kérdése van s ügyvédi képviselőre szorul.

Gyakori eset, hogy az ügyvédi képviselő a szegény embernek drágább, mint a gazdagabbnak, ámde nem mindig azért, mintha tényleg többet kellene a szegénynek fizetnie, mint a vagyonosnak, hanem leginkább és legtöbb esetben csupán azért, mert a szegény ember nehezebben tudja és önmaga véres verejtékével kell megszereznie azon filléreket, melyeket jogának kellő érvényesíthetése végett az igazság útjának oltárára bélyeg, illeték, perköltség stb. czímén áldoznia kell. Innen származik a munkásembernek igen gyakran hallható azon panasza, mikép a szegény embernek még az igazság is drágább és többbe kerül, mint a gazdagnak.

Társadalmi úton ma már több helyen szerveztettek úgynevezett szegényvédő-egyletek, melyek a jogi képviselőt csaknem ingyen, de legfeljebb önköltségi áron szolgáltatják a hozzá forduló s teljes vagyontalanságot hatóságilag igazolt szegények részére; ezenkívül pedig hazai törvényeink szintén gondoskodnak az iránt, hogy teljes vagyontalanság esetén az illetők díjmentes jogi védelemben és képviselőben részesíttessenek.

Ezen intézmények mindenesetre a méltányos és humánus kor haladásának vívmányai gyanánt tekinthetők, ámde ezek csak a hatósági bizonyítvánnyal igazolt s teljesen vagyontalan szegények részére biztosítanak valamelyes kedvezményeket s így igen tág tér nyílik e tekintetben annak megállapítására, hogy ki tekintendő ilyen szegény embernek.

A törvény zsinórmértékül azt állítja fel, hogy az illetőnek ne legyen naponként több jövedelme

ők kézsókkal köszönnék meg. Kis zsámolyukra húzódva majszolják az édes falatokat.

Ime az anyában Terézt ismerjük, kit barátnőjével négy évvel ezelőtt láttunk a réten s lestük el párbeszédüket. Nem hiába bízott a jó Istenben, de boldognak is látszik. Nyugodtan ül le varrógépje mellé s kis ruhát varr valamelyik fiának. A szobában minden egyes tárgy ragyog, csillog a tisztaságtól. Jól esik a szemnek benne megpihenni. A tükrön, szent képeken, órán s a bútorokon látszik, hogy gazdája nem sajnálja a fáradságot naponta tisztára törölni azokat.

Majd a férj toppan be. Nyájas szavakkal köszönti nejét, megcsókolja kis gyermekeit, kik már nyujtogatják feléje parányi karjaikat s édesen gagyogják: „Édes apám, édes apám“.

Isten áldása van az olyan házon, melyben a feleség a férjjel vállvetve fárad, s Istenben bízza végezi munkáját, — egyik hivatásánál, a másik otthon a tűzhely körül. Fáradságukért bőven kárpótolva vannak egymás és kis gyermekeik szeretetében.

Nézzünk át már most a szomszédba is. Ha felkerestük Terézt, tudjuk meg vajjon barátnőjénél, Erzsínél, a boldogság ütött-e tanyát?

Lépjünk a konyhába. Szinte hátra hőkkenünk. A déli edény szerteszét hever az asztalon. A fazekak a tűzhelyen állanak, bennök a délről felmaradott ételek. Kellemetlen érzés hatása alatt lépünk a szobába. Itt sem fogad marasztaló rend, tisztaság. A szürkés függönyök az ablakokon szinte szégyenlik, hogy ott kell függniök.

Fehérségöket régen elvesztették. Nagy tükör díszítné az egyik falat, de rájáráról az arany már vándorolni készül, épp úgy a szép, nagy képekről is. Nem gondolza azokat senki.

A földön kis gyermek ül, fababával játszadozva. Mikor belépünk ijedten fut anyjához és szoknyájába csavarja magát. Arczát látjuk csak. Haja rendetlenül szét áll szegénykének. Arcza olyan tisztátlan, hogy még arczvonásait sem tudjuk fölismerni. Anyja ezt nem látszik észrevenni. Szánalommal nézünk rá, hogy milyen árva, pedig hát neki is van édes anyja, akárcsak a többi gondozott gyermekeknek.

Anyja az ablaknál ül. Pólyás gyermeket tart kezében s merően néz a messze távolba, mint ha ott keresné azt, a mi a szegénységtől megszabadítaná. Arczán unottság látszik, egész lényén pedig könnyelműség és lustaság. Gyermeke sirását nem

annál, mint a mennyit az illető lakhelyén egy közönséges napszamos megkeres.

Kétségtelen, hogy ezen határ felette szűk s e miatt igen gyakran olyanok esnek kívül e határon s illetőleg olyanok nem részesülhetnek ezen humánus jogkedvezményben, a kik talán leginkább rászorultak erre s így a törvény és társadalom alkotta szép és nemes intézmény czélja bizony-bizony sok esetben zátonyra juttatja épen azokat, a kiket különben védeni, oltalmazni és megmenteni óhajtott.

Ismerünk számtalan példát a gyakorlati életből, a midőn a családfentartónak, avagy a sok apró gyerekekkel özvegyiségre jutott anyának egy kis viskója, talán egy kis kertje és földje, sőt egy teheneckéje is van a saját — gyakran hosszú éjjeleken át könyzapor mellett megszerzett — s egy közönséges napszamos keresményénél nem nagyobb 20—30, 50—90 krnyi napi keresményén kívül. Erre nem lehet — a szűkebbkörű felfogás szerint — azt mondani, hogy sem ingó, sem ingatlan vagyona nincsen, tehát teljesen vagyontalan; pedig, ha figyelembe vétetnék az, mikép az a csekély napi szerzemény nem egy, hanem akárhányszor 5—6, sőt 10 tagú család részére lesz fordítva; ha figyelembe vétetnék az, mikép az a tehenecke alig ad naponként a tejelés tartama alatt annyi tejet, hogy abból legalább a gyerekek kostolólul kaphassanak naponként egy kis csészével; ha figyelembe vétetnék az, mikép az a kunyhó csupán arra szolgál, hogy a szűkölködő család tagjait megkülönböztesse a hajléktalan égi madaraktól s megvédje az eső, hó, szél és vihar által okozható veszélyektől, s végül, ha figyelembe vétetnék az, mikép az a kert és néhány lépésnyi föld gyakran arra sem elég, hogy a család részére minden napra és biztosan nyújtson egy kenyérmorzsát: bizony-bizony joggal és nyugodt lelkiismerettel lehetne az ilyeneket is részesíteni a törvényadta jogkedvezmény áldásaiban.

Ime tehát a körülmények köteleles megfigye-

---

is veszi észre, csak gépiesen ringatja karjában. Gondolatai Teréznél kalandoznak. Irigylis békés családi életét. Nem tudja felfogni, hogy bár ura többet is keres mint a Terézé, meg aztán ott-honról is kap valamit, mégis mindig szükségét szenvednek.

„Nem tudok takarékoskodni, ezt vetik szememre. Hisz nálam jobban nem takarékoskodik senki. Nem varratok sem magamnak, sem gyermekeimnek. Pecsényét sem sütök, mert nem telik. Alig pihenek és még sem dolgozom az uramnak eleget. Durva, goromba hozzám. Azt kívánná talán, hogy másoknak pénzért dolgozzam?!“ Ilyen gondolatokkal tépelődik.

Ám, ha könnyelmű gondolkozása megengedné, hogy barátjánője boldogságának okait kutassa, csakhamar belátná, hogy ő is el tudná érni azt. — Ki munkáját Istennel kezdi, ki nem sajnálja a fáradságot boldogsága érdekében, az szükségét nem szenved és körében áldás és béke honol; de ki saját boldogságáért is lusta fáradni, ki munkáját panaszszal kezdi és végzi, annál előbb-utóbb a nyomor s békétlenség út tanyát.

K.-né.

lésének és mérlegelésének hiánya; az illetékes közegek egyoldalú és téves felfogása: nagyon gyakran épen azokat nem minősíti papiroson szegényeknek, a kik tényleg csaknem a legszegényebbek, s épen azokat fosztja meg az oltalomtól, a kiket a törvény és társadalom intézményeinek alapgondolata, czélja és feladata abban feltétlenül részesíteni kívánt.

E téren a törvényhozásnak tagadhatatlanul megoldandó feladatai vannak a munkások érdekében; ámde feladata van e téren minden pillanatban magának a társadalomnak is. Ezen feladat érzetében és sürgős szükségének tudatában írtuk a „Kitartás“ zászlójára azon kijelentésünket, mikép mi előfizetőink érdekeinek beható és önzetlen képviselője által mentesíteni óhatjuk őket mindazon veszélyektől, melyeknek a mai társadalomban kitéve vannak...

Ámde az is fel van írva a „Kitartás“ lobogójára, hogy mi előfizetőinknek legjobb tanácsadója és barátja igyekezzünk lenni.

A munkások jogi védelmének szempontjából e kijelentés nem pusztán frázis, nem egy odavetett csalétek, hanem — a „Kitartás“ létesítése alapgondolatának, t. i. a reális alapon való érdekösszegességnek egyik mellőzhetetlen segédeszköze.

A mai szegény-jogvédelem mellett azt látjuk, hogy az illető, ki igazát birói úton akarja keresni, megszerzi a szegénységi bizonyítványát s azzal a bírósághoz, ügyvédi kamarákhoz vagy a már létező jogvédő egyesületekhez fordul, hogy részére ügyvédet rendeljenek ki. Itt előadja sérelmét, a mit pár szóban vagy feljegyeznek vagy sem, de bizonyára nem hallgatják meg őt a részletekről s még kevésbé világosítják fel arról, hogy sérelme jogilag indokolt-e és igénye érvényesíthető-e vagy sem, a miből aztán az következik, hogy az eljárás folyamatba tétetik s a fennálló alakiságok hosszú láncolata után végre a kérdés eldöntetik s akkor kiderül, a mit a legtöbb esetben már az eljárás megindítása előtt is lehetett volna hozzáértő embernek látnia, hogy a panaszosnak nincsen jogilag igaza. Igen ám, de ha még csak ez volna a fájó végezet; azonban igen gyakran a panaszos — áltatások, biztatások stb. folytán — mindent elkövet, hogy némi áldozatot is hozzon a jó remény fejében, minek következtében aztán nemcsak perét vesztette el, hanem magától és gyermekeitől megvont fillérei is odavesztek s ezenkívül esetleg jelentékeny összegű perköltségeket is kell fizetnie.

Ezek és sok más hasonló körülmény és indok vezették a „Kitartás“-t annak elhatározására, hogy a jogi kérdések, peres ügyek, örökösödési esetek stb. alkalmából hozzája bizalommal forduló előfizetőinek sérelmeit, panaszait, kéréseit barátilag meghallgatja, őket tervük ki vagy ki nem vihető voltáról őszinte tanácssal felvilágosítja még olyan időben, a midőn a hiába való költség, kiadás és fáradság esetleg feltétlenül elkerülhető.

Úgy véljük, hogy ez által a jogi ügyekben szakszerű jártassággal nem bíró előfizetők részére épen azt biztosítja a „Kitartás“, a mitől ezek a törvényes és társadalmi egyéb hasonczélú intézmények téves foganatosítása által legtöbb esetben elesnek.

A munkások jogi védelmének a „Kitartás“ által tervezett módon leendő eszközlése bizonyára nem-

csak egyedül áll a hírlapirodalom terén, de az a legalkalmasabb alakban is czéloztatik keresztülvitetni; hiszen mindenki tudja, hogy a szüksézávú szerkesztői izenetek akárhányszor csak azt eredményezik, hogy a járatlan ember elfogult zavarában nagyobb zavart és bizonytalan komplikációt idéznek elő; míg ellenben a személyes érintkezés, a bizalom, a kölcsönös felvilágosítás épen azon az eszközök, a melyek nemcsak a helyes útra terelik gondolkozásunkat, hanem meg is győznek tévedéseinkről s megnyugtattják aggódo lelkünket.

A terv s az eszme nagyon szép, humánus és gyakorlatias, csak kitartást óhajtunk annak keresztülvitelében.

Jóléti intézmények.

A kis javadalmazású embernek, még ha legrendesebben él is, ha szorgalma és takarékosága kifogás alá nem is esik, hanem közepes, az élet folyama alatt mégis számtalanszor van támogatásra szüksége. Sokszor történik az emberrel vagy családjának tagjaival olyan fordulat, melynek költségeit rendes jövedelméből, sőt a neki törvény vagy szerződés szerint járó segélyösszegekből sem képes fedezni. Így ha huzamosabban betegeskedik és a táppénzt vagy kórházi ellátást a törvény értelmében már nem kaphatja többé; ha felesége vagy gyermekei nagyobb betegségbe esnek; ha gyermeke születik vagy családjában valaki meghal; ha munkát nem kap; ha a katonasághoz hívják be; ha valamit venni akar, mert erre kitűnő alkalom van; ha házat vagy egy kis földterületet akar magának vagy családjának biztosítani, mindjárt érzi, hogy magára hagyatva mily tehetetlen. Mily szerencse, ha ilyenkor valaki támogatja, bajaiból kisegíti, vagy olyan dolog birtokába juttatja, melylyel sorsán ekkor még csekély áron javíthat. Hát még mit mondjunk a család nyomoráról, ha maga a családfentartó hal el? Mit, ha baleset éri? Ezen esetekben, valamint a feleség halálakor is e lap van hivatva a biztos segélyt nyújtani a vasúti, gyári és ipari alkalmazott, valamint a munkás családjának vagy a munkásnak s a mely segélyösszege minden előfizető munkás jogot szerez és meg is kapja egyiket vagy mindegyiket a szerint, a miként egy vagy két évig járatta a lapot. E mellett maga a lap állandó szórakozást nyújt. Bizony jól mondja a közmondás, hogy jobb a biztos ma, mint a bizonytalan holnap és hogy a ki egyszer szerencsétlen, az az egyenesen eltörheti a lábát.

A halálesetet kivéve, egyéb bajokban a segítő lehet maga az illető, lehet más munkatársaival egyetbe lépve, vagy lehet a munkaadó, kinek fel kell ismernie a munkás fenmaradásában és gyarapodásában, de különösen támogatása révén keletkező jobb hangulatban a saját érdekét. Ezen célból számos munkaadó külföldön segélyalapokat létesített, melynek kamatait vagy minden, vagy csak egyes meghatározott esetben fordítják a kis jövedelmű alkalmazottak támogatására, ha a törvény értelmében élvezett segély elégtelennek bizonyul. Egyes munkaadók még rendes betegápolókat és orvosokat is tartanak. Mások az alkalmazottak nyomasztó lakbérén igyekeznek könnyíteni. Ismét mások a munkások leányainak kiházásítá-

sához járulnak vagy azok gyermekeinek nevelését segítik elő. Vannak, a kik a katonai szolgálatban levő munkást, ha előbb jó magaviseletet tanúsított, a gyárban levőnek tekintik és munkabérént rendesen kifizetik az alatt is. Egy mansfeldi gyári vállalat a porosz-francia háború alatt munkásainak többféle irányú rendkívüli segélyezésére 50,000 frtot fordított. Vannak oly vállalkozók, kik az ily rendkívüli segély alamiznaszerű színét az által akarják elvenni, hogy azt kamattalanul és kedvező feltételek mellett visszafizetendő kölcsön gyanánt nyujtják. Mások a munkahiány miatt elbocsájtott munkásoknak kamattalan kölcsönt adnak, hogy befizetéseiket a magánpénztárakba tovább is teljesíthessék.

Sokkal czélszerűbbek a munkaadók egyoldalú segélyezésénél azok a segélyalapok, melyek kezelésébe az alkalmazottak is befolyhatnak. Ilyen egyesület a nyolczvanas évek végén Poroszországban 77 volt 342,908 taggal. Ezen egy év alatt 1888-ban 32,007 rokkant egyént, 31,665 özvegyet és 54,494 árvát segélyeztek. Évi jövedelmük 11 millió forintra rugott, melynek felét a munkások fizették be, másik fele pedig a munkaadók járulékaiból, kamatokból és egyéb bevételekből alakult. A kiadások 9³/₄ millióra emelkedtek, melyek jelentékeny része rendkívüli segélyezésekre, iskolai kiadásokra és hasonlókra fordítottak. Ezen egyetlek vagyona meghaladta a 15³/₄ millió frtot. Némely vállalkozók a segélyezést bizonyos irányban rendszeresítették vagy szervezték is. Így például Möller Bachwedeben a megbetegült munkásnak egész napi bérét kiadja egy évig, Spindler ugyanazt teszi, de csak 2 frt erejéig naponta. A dessau-i sörgyár a beteget 26 hétig támogatja. Mások, mint a pilseni sörfőzde, nagyobb alapot tettek le e célból. Van Marken delfti gyárigazgató, miként azt külön cikkben ismertettük, a családtagok betegsegélyezését szervezte. A rendes támogatáson kívül több atyailag gondoskodó gyáros kivételesen is segélyezi alkalmazottait, ha nagy szükség esete jut tudomására. Ezenkívül a beteget vagy a bajban levő családot meg is látogatja.

A betegségből való gyógyulás lassan halad, a beteg csak lábbadozik; ez a segélyezésnek megint más alakját teszi szükségessé. Ezen állapotot is felkarolhatná az egyesületi tevékenység és a vállalkozók áldozatkészsége. Némely gyáros tényleg megfelelő fekvésű helyen házat enged át a lábbadozóknak tartózkodás végett és ott segélyezi őket. Mások fürdőbe küldik saját költségükön az érdemes alkalmazottaikat. Ezek bár nagyobbbrészt külföldön történnek, hol a fejlettebb ipar és kereskedelem már inkább enged tért a munkásokról való gondoskodásnak is, de hazai gyárosaink közül is sokan jobb munkásaikat több száz forint segélyben részesítik, hogy gyógyhelyen tartózkodhassanak.

A helyesen számító és emberileg érző vállalkozó közbelépésének a rokkantsági segélyezésnél is nagy szerepe lehet, még ott is, hol ez törvényileg van szabályozva. Ennél mindenestre a munkásnak a gyárnál szerzett érdemei lehetnek irányadók a vállalkozóra.

A betegség és rokkantság esetére a külföldön, különösen Német- és Franciaországban nagy áldozatkészség mutatkozik. Így pl. Krupp esseni öntöttacél-gyára járványkórházat tart fenn

munkásai részére, a mely jókora területet foglal el. A kórház hat barakból áll, melyek favázzal épültek és mintaszerűen vannak berendezve.

Az Engel—Dollfus czég Mühlhausenben gyermekkórházat tart fenn, melyben fürdők, villanyozás, massage és célszerű táplálás által beteg, gyenge és szenvedő gyermekeket ápolnak. Ezen intézetet eleinte alig használták, de lassankint oly bizalmat keltett, hogy már a második évben betegforgalma 2124 gyermek volt, a kik közül 1252 teljesen meggyógyulva bocsáttatott el. E kórház minden szükségessel kitűnően van ellátva.

A berlini Siemens és Halske czég a vállalat szolgálatában rokkantakká lett munkások és hivatalnokok részére segélypénztárt létesített, mely az alkalmazottaknak nyugdíjat, azok özvegyeinek és árváinak pedig segélyt ad. Az üzlet fennállásának 25-ik évfordulója alkalmával tették az első alapítványt, mely lassankint közel 50,000 tallérra emelkedett fel. Ezen alap jövedelmén kívül az alkalmazottak évi befizetései is arra szolgálnak, hogy nekik aggkor és rokkantság esetére nyugdíjat és segélyt adhassanak. Az alap gyümölcsösztetése és a segély iránti kérvények elintézése végett a czég képviselőjének elnöklete alatt az érdekeltek választottaiból kezelő-bizottság állítottatott egybe. Ilyen alap Németországban még sok más helyen van. A Prága melletti Ringhoffer-féle gép- és waggongyárral kapcsolatban szintén van egy nyugdíj- és rokkantsági alap, melyet 1870-ben kezdtek gyűjteni és 1892. év végéig 40,060 frtra emelkedett fel. Maguk a nyugdíjak és segélyek évenként 6400 frtot meghaladnak s a hiány jóval nagyobb 400 forintnál, ezt azonban a czég fedezi.

Párisban a Baille-Lemaire-féle színházi látcsőüveg-gyár csekély jövedelmű alkalmazottai számára az aggkor esetére ellátás van rendszeresítve. E gyárban a szorgalmas munkások, a kik hetenkint 3 óránál többet nem mulasztottak és a kik legalább hat hónapja vannak a gyár szolgálatában, heti bérök forintja után 5 krt kapnak jutalom gyanánt. Ugyanilyen arányban fizet be a czég az állam által kezelt és biztosított ellátási pénztárba minden munkása részére külön-külön, hogy az évjáradékot kaphasson. A minő alakban kívánja a munkás későbbi évjáradékát megkapni, oly alakban adatik. A beiratás és befizetés dolgában maga a czég jár el. Ha a munkás a gyár szolgálatából távozik, a befizetési könyvet kikapja és a díjak fizetését tovább folytathatja. Egyébként maguk a munkások is növelhetik befizetéseikkel járadékukat. Az említett czég ilyformán 1878-tól 1888-ig 80,000 frtot fizetett be az ellátási pénztárba, a mihez az alkalmazottak csak 9400 frttal járultak. Ilyen alapítvány Párisban van több is.

Az északamerikai Egyesült államokban Dolgevilleben Dolge Alfréd létesített munkásai számára nyugdíj és segély-alapot, melynek jövedelme már néhány év alatt 6564 frtra emelkedett. A munkások eleinte közönyösek voltak az intézmény iránt, de később midőn két társuk csakugyan nyugbért húzott belőle, kézséggel elismerték áldásosságát.

A gyári s ipari kisebb javadalmazású alkalmazottak helyzetének javítására a vállalkozók és egyes távolabb állók által létesített eme nyugdíjpénztárakon kívül vannak még a külföldön vállalkozók által épített munkáslakások, munká-

sok részére létesített népkonyhák, fürdők, kertek, dalárdák, könyvtárak, olvasótermek, kaszinók, (ilyen nálunk is van Budapesten), tanfolyamok, háztartási iskolák, kiseddovók, takarékpénztárak stb., melyeket nagyobb részben egyesek és közjótékonyok teremtettek meg.

Berlinben egyeletet alapítottak a munkásjóléti intézmények terjesztésére, melyet a porosz kormány erkölcsi és anyagi támogatásban részesít. Londonban palotát („Munkás-palota“) építettek, melyben a munkásosztály szórakoztatásáról és oktatásáról gondoskodnak. Mühlhausenben 1854 óta egy lakásépítő társaság működik, mely 1888-ig 1124 munkásházat épített s adott el kedvező fizetési feltételek mellett.

Ámbár nálunk az ipar és kereskedelem csekélyebb fejlettségénél fogva a gyári intézmények és a társadalom az elmondottakhoz hasonlót csak elvétve mutat fel, kívánni való különösen a fővárosban még is van. Erre alkalom adtán fogunk kiterjeszkedni.

Mit várhatnak 1899. évben a m. kir. államvasutak altisztjei?

A keresk. m. kir. minister a vasuti altisztek helyzetének javítására az idej költségvetésben a következő igéreteket tette:

„Figyelemmel egyrészt azon iskolai és szakképzettségre, a mely az altisztektől megkívánatik és azon fontos szolgálatra, melyet általában ezen alkalmazottak teljesítenek, másrészt a jelenleg uralkodó megélhetési viszonyokra, oda kell törekednem, hogy azok előléptetési viszonyai lehetőleg javíttassanak. E czélból az 1899. évi költségvetésbe e czímen 71.000 frtot vettem fel.

A pályafentartási szolgálatnál alkalmazott altisztek anyagi helyzete az által, hogy ezek legkisebb fizetése az 1898. évi költségvetéssel 520 forintban lett megállapítva, némileg javult ugyan, de miután ezen altisztek semminemű rendszeresített mellékkeresetben nem részesülnek és szolgálatuk természeténél fogva igen gyakran kénytelenek otthonuktól távol éjjelezni és magukat élelmezni, a mivel járó költség, viszonyítva a fennebb említett fizetéshez, jelentékenynek mondható, azok anyagi helyzete más szolgálati ághoz tartozó altisztekével szemben még mindig kedvezőtlen, mert más szolgálati ághoz tartozó altisztek kiküldetésük tartamára napidíjakat, vagy óra- és kilométerpénzeket számíthatnak fel.

Méltányosnak tartom ennél fogva, hogy ezen altisztek fennebbi kiadások részbeni fedezésére megfelelő uti átalányban részesíttessenek.

A jelen költségvetésben tehát gondoskodom arról, hogy a pályafentartási szolgálatnál alkalmazott altisztek havi 5 frt uti átalányban részesülhessenek, a miből 1899. évben 58.500 frt többköltség fog felmerülni.

Megjegyzem még, hogy a Budapesten alkalmazott

nős, vagy családdal bíró özvegy s a IV. rangfokozatba tartozó altiszteket, továbbá a III. és IV. rangfokozatba tartozó hasonló szolgálkat rendkívüli segélyekben szándékozom ez évben is oly mértékben részesíteni, a mint az állami altisztek és szolgálkat segélyeztetnek.

E költségek fedezéséről azonban a költségvetésben külön nem gondoskodtam, minthogy az a fizetések és lakpénzeknél elérendő megtakarításokban előreláthatólag fedezetet fog találni.

Ha minden évben ilyen gondos előrelátással lesz a minister úr az altisztek jövője iránt, akkor azok nyugodtan nézhetnek sorsuk elé.

Egyleti élet a fővárosban.

A főváros 1898. évi egyleti életéről a polgármester mostanában megjelent jelentése szomorú képet nyújt. Elmondja, hogy az egyesületek ellen a múlt évben sok panasz volt. A vizsgálat több egyesületnél nagymértékű visszaélést állapított meg. Így természetesen sokat vesztett a közönség az egyesületek iránti bizodalmból. Kilatásba helyezi a polgármester, hogy az egyesületeket jövőben szigorúbb hatósági ellenőrzésnek vetik alá.

Munkások a fővárosban.

A munkások a fővárosban nagyobb részben nem szervezkednek. Az V. ker. munkáskaszinó és a VIII. ker. munkásotthon áldásosan működik. Munkásban nincsen hiány. Tavaly csak kisebb szátrák volt a keztyüs legények között. A külföldi munkások bevándorlása állandó. A külföldiek növelik ennél fogva a munkanélküliek számát. Ez a nagymértékű bevándorlás oka részben a munkások erkölcsi romlottságának. A külföldi munkások száma a hazaiakkal szemben különösen a VIII. és X. kerület gyáraiban aránytalanul nagy, noha a hazai munkások száma is állandóan emelkedik. A polgármest félvi jelentésében azt is kifejtette, hogy a külföldi munkavezetők kiszorítják a gyárakból s valószággal üldözik a magyar munkásokat, hogy honfitársaiknak adhassanak helyet. A munkanélküliek száma tavaly is emelkedett. Ezért is kár, hogy a munkanélküliség esetére biztosító intézet és dologház nincs a fővárosban.

Éjjeli szolgálkat a vasutaknál.

A vasutasok helyzetének javítását czélzó mozgalmakban különös figyelmet érdemlő az a törekvés, hogy az alkalmazottak a szellemi és fizikai erőket annyira gyötrő éjjeli szolgálkat kárpótlásául megfelelő előnyökben is részesüljenek. E kérdésben a „Vasuti Szemle“ 6. száma a következőket mondja:

Azok közt az alkalmazottak közt, kik a vasutaknál éjjeli szolgálkatot teljesítenek nagyon sok olyan is van, kik nappali szolgálkatra ugyan elég alkalmasak, de az éjjeli szolgálkatot nem bírják, mivel idegrendszerük e fáradság teljes munkára nem eléggé edzett. Nemesak a forgalmnál, de az irodában töltött éjjeli szolgálkat is megrontja az idegrendszert. A ki nyolcz napon át szakadatlanul éjjeli szolgálkatot teljesít, már nem erős szervezetű, napközben

idegeinek nyugtalan állapota miatt nem alhatja ki magát, és az éjjeli szolgálkat után annyira ki van merülve és olyan izgatott, hogy teljesen képtelen bármilyen szellemi munkára és csak, ha két-három éjjelt ágyban töltött, nyeri vissza rendes életműködését.

A súlyos és felelősségteljes szolgálkatban működő alkalmazottakat időnként orvosilag megvizsgálják ugyan, hogy jól látnak és hallanak-e, de hogy idegrendszerük elég alkalmas-e a szolgálkatra, arra nem igen helyeznek súlyt. Akár fiatalok, akár öregek, nem kérdezik tőlük, hogy az éjjeli szolgálkatot kibírják-e és hogy az egészségüket nem fogják-e aláásni? Pedig kétségtelen, hogy számos balesetet idézett már elő az a körülmény, hogy az illető közegek idegeik túlfeszítése következtében a szolgálkat teljesítése közben képtelenné váltak arra, hogy felelősségteljes kötelmeiknek kellő, éber figyelmet szenteljenek. Az éjjeli szolgálkat akár a szabadban, akár az irodában, minden körülmények közt lélekölő és idegrontó, aláásza az egészséget és megrövidíti az életet.

Méltánytalanság volna tehát, ha az éjjeli szolgálkatot nem sokkal súlyosabb és az egészségre károsabb szolgálkatnak tekintenék, mint a nappali szolgálkatot és ha azokat az alkalmazottakat, kik gyakran 10, 15, 20 év, sőt nem egy esetben egész szolgálkat idejüket éjjeli szolgálkatban töltik el, bizonyos úton-módon nem részesítenék megfelelő kárpótlásban. Ha ez megtörténne, akkor a súlyos éjjeli szolgálkatot teljesítő forgalmi hivatalnokok legalább abban az elégtételben részesülnének, hogy nem lesznek hátrányban ama pályatársaikkal szemben, kik éjjeli szolgálkatot sohasem teljesítettek és ezért 10—15 évvel tovább szolgálkatképesek, mint ők.

Visszaélés balesettel.

Tudvalevőleg a szállító-vállalatok kötelesek a közönséget, illetve az utasokat, ha azokat a szállító-vállalat hibája folytán baleset éri, pénzzel kártalanítani. Erre alapította tervét néhány ügyes ember New-Yorkban és Amerikának más városaiban. Ebből vélték szép jövedelemre szert tehetni ugyanis akként, hogy a lóvasuti kocsik feljáródeszkájára álltak s egy őrizetlen pillanatban a magukkal hozott s már készen tartott csavarhúzóval a kocsi lépcsőjénél alkalmazott, a tartásra szolgáló vasrúd csavarját meglazították. Midőn ez kellőképp megtörtént, a vastartóba kapaszkodva kiszálltak, a tartó természetesen engedett s a kiszálló elesett és pedig úgy, hogy néhány kékfoltot is szerzett, melyért aztán a lóvasuttársaságot tette felelőssé s ez természetesen szép összegeket is fizetett. Miután ezek az esetek már gyakran ismétlődtek, figyelemmel kísérték a tetteseket és sikerült is egy leasettnél a megfelelően berendezett csavarhúzót lefoglalni, úgy, hogy e nagy reményekkel kecsegtető jövedelemforrást egyelőre abban kellett hagyni.

Vasárnapi munkaszünet az angol vasutaknál.

A londoni kereskedelmi kamara egyik osztrák kereskedelmi és iparkamara megkeresése folytán jelentést küldött be az angol vasutakhoz a teherforgalomban bevezetett részleges vasárnapi munkaszünetről. E kérdés nálunk

is beható tanulmány tárgyát képezi s ezért általános és időszertű lesz e jelentés ismertetése. A londoni kamara a következőket jelenti: „Az összes, e kérdésben megkérdezett vasutigazgatóságok egybehangzóan megállapították, hogy a teherforgalomnak vásár- és ünnepnapon való megszorítására nyomtatott rendeletekkel nem bírnak s hogy a megszorításnak kezdete határozott időpontra vissza nem vezethető. Ezen berendezés hosszú évek tapasztalatainak eredménye s fokozatosan fejlődött a közönség nézetének s a vásárnapi munkaszünetből folyó szokásainak megfelelőleg; s teljesen megfelel a kereskedő világ szükségleteinek, a mely ezen megszorítás miatt semminemű panaszt nem emel.“ Elvben a vasutak oda törekednek, hogy a vásárnap elindítandó vonatok, különösen a tehervonatok számát a lehető legkevesebbre szállítsák le s a különféle alkalmazottaknak minél nagyobb számát annyira a mennyire csak lehetséges, szolgálatmentessé tegyék. — Szabály szerint a teherállomások alkalmazottai vásárnap nem tesznek szolgálatot, mégis rendkívüli nagy forgalmak esetén előfordul, hogy néhány ember felszólítatik, hogy oly árúk ki- és berakását vásárnap végezzék, melyeknek kezelése előttevaló nap nem volt befejezhető. Szükségesnek mutatkozik néha rendkívül erős forgalom idején, vagy ha természeti akadályok, mint erős fagy, hó, köd stb. torlódást idéztek elő, vásár- és ünnepnapokon bizonyos számú tehervonatokat bevezetni, különösen azért, hogy oly állomások mentesítsenek, hol túlsok üres vagy rakott szénkocsi torlódott össze. Ezen vonatok azonban nem a közönség igényeinek kielégítésére lesznek bevezetve, hanem azért, mert a vasut helyi viszonyai és szükségletei kívánják. Alkalmadtán vásárnap csak egy külön tehervonat vezetetik be a kiviteli árúk részére. Gyors romlásnak kitett árúk: így a tej, hal stb., vásár- és ünnepnapokon személy- vagy különvonaton szállítatnak, a mennyiben azt a közönség szüksége megkívánja. A rendszer általánosságban az, hogy *vasár- és ünnepnapokon árúk sem föl nem vétetnek, sem ki nem adatnak, gyors romlásnak kitett, számot nem tevő árúknak kivételével.* Az ezen napokon bevezetett tehervonatoknak csak az a rendeltetése, hogy a torlódást megakadályozzák s a rendes vonatok számának körülbelül ötödrészt teszik ki. A Great-Northern vasuton vásárnap csak 90 átmeneti tehervonat közlekedik, míg hétköznap 450. Ezen rendszer az által könnyített meg, hogy egyrészt a vasutak kielégítő kocsiparkkal rendelkeznek, mely lehetővé teszi, hogy a közönségnek elegendő időt engedjenek az árúk ki- és berakására; másrészt pedig azért, hogy a vasutigazgatóságok az árúkat minden esetben a legpontosabban szállítják, hogy az árúk az ország egyik végétől a másikig legkésőbb 24—36 óra alatt szállítatnak. A pontos szállítása az árúknak az angol vasutakon nemcsak azért lesz megkönnyítve, hogy az árúkat saját kocsijaikkal szállítják a házhoz, hanem a háztól el is hozzátják, és pedig részint gyűjtő-helyekről, részint pedig a küldő kereskedő helyiségéből. Oly árúk például, melyek Londonban a Cityben levő kereskedő helyiségéből este 6 óra előtt elhozhatnak s

Glasgowba vannak rendelve, már másnap délelőtt az átvevőnek kézbesítve lesznek. A távolság 645 km., a szállítás tartama háztól házhoz 18 óra.

Jótekonysági intézkedések a porosz és hesseni államvasutak tisztviselői és szolgálói részére.

Az egyesített porosz és hesseni államvasutak üzeme (beleértve a pályafentartás és a műhelyszolgálatot) az 1897/98. évben 205.025 munkást foglalkoztatott, míg az előző évben csak 188.262 munkás volt alkalmazásban. A munkások száma tehát az előző évvel szemben 16.763-mal, azaz 8.90%-kal szaporodott. Azonkívül új vonalak építésénél és az üzemen levő vonalakon fogantba vett ama munkáknál, melyek a költségvetésben nem voltak előirányozva, az 1897/98. üzleti évben 3597 munkást foglalkoztattak, 244-gyel kevesebbet, mint az előző évben.

Oly tisztviselők és munkások részére, kiknek foglalkoztatásuk helyén kellene lakniok, de ott vagy egyáltalán nem kapnak, vagy csak nagyon kedvezőtlen feltételek mellett kapnak lakást, különösen különálló pályaudvarok és műhelyek közelében, az államvasutak igazgatósága az év folyamán a lehetőség szerint lakásokat rendezett be. Az üzleti év végén összesen 30.250 állami tulajdont képező lakás állott rendelkezésre, míg az előző évben csak 28.900 lakás felett rendelkeztek, 7000 lakást pedig bérbe adtak vasuti alkalmazottaknak.

1892-ik évben az államvasutak igazgatóságának kezdeményezésére alakult 23 építési szövetkezet nagyobb kölcsönöket kapott az évben, telkek megszerzése és lakások építése céljából. Az építésszövetkezetek eddig 233 lakházat építettek, 49 építkezés alatt áll és 41-nek az építése kilátásba van helyezve. A vasuti alkalmazottak által alakított szövetkezeteken kívül, a már azelőtt fennállott építési szövetkezetek is, melyeknek nagyrésze munkásokból áll, részesültek kölcsönökben. E szövetkezetek 244 lakház felett rendelkeznek.

Az államvasuti igazgatóságok és felügyelőségek felvannak hatalmazva, hogy oly munkásokat, kik 25, 35 vagy 50 évig szakadatlanul alkalmazásban állottak, jó magaviselet mellett 30, 60 vagy 100 márka jutalomban részesítsenek. Jutalomban részesült 1892-ben 1461, 1893-ban 1640, 1894-ben 1601, 1895-ben 1881, 1896-ban 2469 és az 1897/98-iki üzletévben 3312 munkás. Az utóbbiakból 25 évet szolgált 2900, 35 évet 476 és 50 évet 36 munkás. A lefolyt üzletévben a jutalmak összege 111,825 márkára rugott, szemben az előző évben folyósított 86,355 márkával. A munkás-osztályba tartozó alkalmazottaknak egyéb alkalmakból is, — különösen pedig oly esetekben, ha a forgalom biztonsága körül érdemeket szereztek maguknak, — jelentékeny összeget képviselő jutalmakat folyósítottak a lefolyt üzletévben.

Tartalom: Olvasóinkhoz. Dr. Luby Gyula. — Tárca: Két leány. K.-né. — Bizalmi férfiaink. — Munkások jogi védelme. Dr. Békésy Ferencz. — Jóléti intézmények. — Vegyes közlemények.